

כשהפגין בפעם הראשונה היכה אותו המון זועם. אחר כך האשימו אותו בהסתה, קנסו אותו, ואף אסרו אותו בעוון כניסה לשטח צבאי סגור. השטח הסגור היה אדמות כפרים ערבים בגליל שהופקעו לצורכי התיישבות יהודית. דייויס היה דון קישוט שהתנגד למה שהממשל ורוב הציבור ראו כמובן מאליו: אפליה שיטתית של האזרחים הפלסטינים והשתלטות על אדמותיהם.

דני רבינוביץ

צנאללה – שהזמין אותי לשבת לצדו. הייתי בר־מזל: בשירות הממשל הצבאי פעלו משתפי פעולה ערבים רבים, אך אבו מאזן לא היה אחד מהם (שם, 48).

בעת הנסיעה השתמש דייויס בערבית הבוסרית שהחל לרכוש בלימודיו בגבעת חביבה, והסביר לאבו מאזן המשתומם את מטרת נסיעתו לדיר אל אסד. הנסיעה הסתיימה בהזמנה לארוחה בבית משפחת צנאללה, לשם הגיעו גם חבריו של אבו מאזן – פועלים, מורים, עובד סוציאלי – כדי לפגוש את האורח. מישוה הכיר את שמו של אורי דייויס מגבעת חביבה, ואימת את זהותו של האורח הבלתי שגרתית. הביקור ארך יומיים, והוביל לביקורים נוספים בדיר אל אסד ובבענה, במהלכם הכיר הצעיר מכפר שמריהו גם פעילים בתנועת בני הכפר ובמק"י.

הנסיעה באוטובוס לדיר אל אסד יכולה להילמד בקורסים של עבודת שדה אנתרופולוגית כאפיזודה מוצלחת של כניסה ראשונית לשדה. דייויס, שלימים אכן בחר באנתרופולוגיה כזהות המקצועית המובילה שלו, נכנס לתור הממתינים לאוטובוס, בתחנה בעכו, לבדו ובאופן אנונימי, ללא סיוע אנשי קשר או סוללי דרך. הוא הצטרף לשורות הנוסעים – כולם פלסטינים אזרחי ישראל – כצרכן המבקש שירותי תחבורה כמותם, והפך לחלק ממסעם. במובן המילולי ביותר, הוא השתתף עמם בהתגברות על מכשולי הדרך ותלאותיה, היה עד להשפלתם על רקע לאומי ומגדרי (הממשל הצבאי יוצג באמצעות שוטרת־אשה), וחווה עמם תסכול וזעם כאשר חבר למסע הורחק וננטש על אף גילו המתקדם. עלגותו בערבית לא הרתיעה את דייויס מלתקשר עם חבריו למסע בשפתם, ועד מהרה הוא היה לאורחם בחלל המתנייע. אוטובוסים בקווים עירוניים ובין־עירוניים מסוימים בגליל נותרו עד היום מקומות בעלי זהות פלסטינית מובהקת, המספקים לנוסעיהם הזדמנות ייחודית לתפקד כמארחים לחבריהם הישראליים (Rabinowitz 1997, 111–119).

האירוח באוטובוס הביא להזמנת אורי דייויס לביתו של פורש החסות העיקרי, אבו מאזן. בתוקף נוכחותם הספונטנית של חברים

מפגשיו הראשונים של אורי דייויס מכפר שמריהו עם הפלסטינים אזרחי ישראל התרחשו באוטובוסים. בסוף שנות החמישים, כשהיה כבן חמש־עשרה, נסע דייויס מבית דודתו שבטבעון לנצרת, לביקור בבית ידידי משפחה אמריקנים שניהלו את ענייני הקהילה הפרוטסטנטית בעיר. בדרך, מספר דייויס בספרו **לחצות את הגבול** (דייויס 1994), עצר האוטובוס במחסום משטרה, ושוטרת מטעם שלטונות הממשל הצבאי עלתה לבדוק את מסמכי הזהויה של הנוסעים הפלסטינים. הבדיקה העלתה שאחד הנוסעים מחזיק בניירות בלתי תקינים. למרות מחאות הנוסעים וגילו המתקדם של האיש הכריחו אותו החיילים לרדת מן האוטובוס. מישוה ירד ללוותו, והאוטובוס הפליג לדרכו. דייויס, נבון ונרגש, נצטווה על ידי המבוגרים היהודים שנכחו בסיטואציה להחריש ולהבליג.

ב־1963, אחרי שחרורו משירות בצה"ל (תחילה בגדנ"ע, ואחר כך בשל"ת – שירות ללא תשלום בקיבוץ ארז), הצטרף דייויס לתוכנית ללימודי ערבית ומזרח תיכון בגבעת חביבה. במסגרת זו שמע בראשונה על ההפקעות הגדולות שביצעה המדינה באדמות הכפרים דיר אל אסד, בענה ונחף שבגליל התחתון, לצורך הקמת העיר כרמיאל. דייויס שמע כי תושבי דיר אל אסד איבדו בהפקעה זו כ־20 אחוז מאדמותיהם, וכדי להכיר את הנושא מקרוב החליט לנסוע לדיר אל אסד. ביום ששי אחד הגיע לעכו, שם עלה לאוטובוס ששירת את הכפרים הפלסטיניים שלאורך כביש עכו־צפת.

רוב הנוסעים היו פועלים פלסטינים, שעשו דרכם חזרה לבתיהם בתום יום עבודה או שבוע עבודה במפרץ חיפה ובאזורים אחרים בארץ:

הייתי היהודי היחידי באוטובוס. ייתכן אף שהייתי היהודי הראשון שעלה אי פעם לאוטובוס לדיר אל אסד לביקור פרטי... יהודים אזרחים פרטיים לא נסעו לכפר ערבי – ודאי שלא באוטובוס.

"בוא שב", עלה קול ידידותי מאחד המושבים. מקום הישיבה שליך הדובר לא היה פנוי, אולם הדובר פנה לשכנו למושב, והלה קם ללא שהיות, פינה את מקומו והצטרף אל שני חבריו שהצטופפו על המושב בצד השני של המעבר כדי לפנות לי מקום לצדם... היה זה אבו מאזן – אחמד תופיק

'חור בלבנה'. כרזה לסרטו של אורי זוהר,
מעצב דן רייזניגר.

הוועידה מחליטה על הקצאת שטחי אימון בסיני לארגון לשחרור פלסטין.¹² שתי הפגנות של ערבים ויהודים בחיפה נגד הריסת בתים. התנגשויות עם המשטרה ומעצרים.

+ משפחות ראשונות מתיישבות בכרמאל. 800 משפחות נוספות ממתוונות לסיום הבנייה, ביניהן אנשי הוצאת עקד.
< רואים אור: מות ליסאנדה, נובלה סוריאליסטית מאת יצחק אורפז; עם הלילה הזה, ספר שירה של לאה גולדברג; בתמנה, מאת עמוס קינן; יצירה ניסיונית, המורכבת מאוסף עשיר של קלישאות, משפטים וביטויים ישראלים, קולות חסרי גוף, ומשפטים שגורים ושבלוניים הגולשים לגרוטסקות. > שלמה המלך ושלמי הסנדלר, מחזמר של סמי גרונימן, בתרגום נתן אלתרמן, מוצג בקאמרי, בבימוי שמואל בונים; הצלחה קופתית. > התיאטרון הוורוד מציג את דיבת הבנוקים. דליה רביקוביץ מבקרת: "קומדיה לכל המשפחה, ובמיוחד למבוגרים שאינם שומעים עברית במידה מספקת. בימוי גס וזול של מנחם גולן". < חסידי חב"ד מציגים בתל-אביב את תערוכת השולחן ערוך שלדברי המבדע "הופכת דיני שולחן ערוך למוצגי ראווה מוחשיים ומעניקה מימד חזותי להלכה הכתובה".

אוקטובר 11 > ועידת המדינות הבלתי מזדהות ננעלת בקהיר. בין החלטותיה: הכרה בזכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני.¹⁷ < מתנדבים מרחבי הארץ באים לדיר אל אסד, כדי לסייע לכפריים בעיבוד האדמות המופקעות. המשטרה מציבה מחסומים. כשלושים איש מצליחים לחמוק מהמחסומים, אך רובם נעצרים.²² < בן-גוריון מחדש את תביעתו מהיועץ המשפטי לממשלה להקים ועדת חקירה ב"פרשה". זה מסיר חלק מן האיפול התקשורתי על פרטי הפרשה, ובראשונה עיתונים מגלים במפורש כי היא קשורה להפעלת רשת חבלה יהודית נגד גופים אמריקניים ובריטיים במצרים, ב-1954. בדצמבר נאלץ אשכול להתפטר, לאחר שמרכז מפא"י נענה ללחצי בן-גוריון, אולם הוא שב ומרכיב את ממשלתו כעבור פחות משבוע, לאחר "התקפלות" המרכז.²⁸ < מזכירות מפא"י מחליטה על איחוד עם אחדות העבודה, להקמת המערך.

+ רואה אור שלושים עמודים של אבות ישוב, ספר שירה.

נובמבר 3 > אורי דייויס פותח בשביתת רעב בירושלים, במחאה על הפקעת אדמות הכפרים דיר אל אסד, בענה ונחף, לצורך הקמת כרמאל. משרד הפנים מוכן להעביר את הנושא לבדיקת ועידה חיצונית רשמית למחצה. חברי הוועדה, עקיבא ארנסט סימון, היינריך שטראוס ושמעון שרשבסקי, יגישו את הדו"ח שלהם למשרד הפנים, ובו המלצה לצמצם את ההפקעות. משרד הפנים יתעלם מהדו"ח. < משה דיין, שר החקלאות, פורש מהממשלה, לאחר תקופת מתיחות ממושכת בינו לבין לוי אשכול על רקע מאבקם של ה"צעירים" מקורבי בן-גוריון, בהם דיין, פרס וס. יזהר, נגד מנגנון המפלגה והנהגתה הוותיקה.⁷ < קבוצת "מן היסוד" מחליטה לפרוש ממפא"י, בטענות שהמפלגה התרוקנה מחייה הרוחניים, המנגנון דחק את האידאיה והמנהיגות נהפכה לגרורה של המנגנון.¹⁰ < רענן ויץ מודיע: הושלם השלב הראשון בייחוד הגליל. יישובים אחדים מוכנים לקליטת מתיישבים.¹¹ < ועדה ממשלתית, ובה נציגים מלשכת התיירות וממשרדי העבודה והמסחר והתעשייה, מתמנה לקבוע "מהו סגנון ישראלי במלאכת מחשבת, בלבוש מקורי ובתעשיית בית".¹⁵ < בשיבה סוערת מאשר מרכז מפא"י את המערך עם אחדות העבודה. בן-גוריון מודיע בתגובה על פרישתו מהמרכז.¹⁷ < כמה מראשי תנועת אל ארד, ביניהם צברי ג'ריס, חביב קהוג' ומנצור קרדוש, נעצרים באשמת "קשרים עם האויב". יעצרו גם צאלח בראנסה ואחרים.²³ < דיון ראשון בכנסת בחוק מרשם התושבים, שיזם משרד הפנים. לפי החוק, פקיד הרישום יוכל לסרב לרשום הודעה של אזרח על זהותו הדתית, אם יחשוב שאינה נכונה.

+ קוצים בבוקר, מחזה של יהודה האזרחי, מוצג בתיאטרון זוטא: מהמתרחש בחדרו של עורך ספרותי. פארודיה על "ספרותיות". < תוכנית ראשונה של הגשש החיוור: שמחת זקנתי, בבימויו של שייקה אופיר. < הופעת בכורה של להקת הבלט הישראלי. < שמנה בעקבות אחד, סרט ילדים ומותחן מקומי מאת מנחם גולן. דוד גרינברג כותב בלמחב על ה"גולניזם": התייחסות לסרט כאל מוצר מסחרי והפקתו משיקולי רווח. עם זאת, גולן יכול להישאר נאמן למצפונ

והגיעו אל דיר אל אסד. קבלת הפנים החמה של תושבי הכפר לוותה בטקס שתילת עצי ברוש, שהובאו למקום מראש לצורך האירוע. הברושים נטועים עד היום בחצר המסגד.

האירועים בדיר אל אסד הידקו את קשריו של דייויס עם הכפר. ביוני 1964 הוא עבר להתגורר בכפר, ואף שינה את כתובת מגוריו בתעודת הזיהוי לדיר אל אסד. תחילה לוותה נוכחותו הבלתי שגרתית בחשדנות בלתי נמנעת של אנשי הכפר, שחששו כי הוא עובד בשירותי הביטחון ותפקידו לבלוש אחר הכפריים. גם פעילותו הגלויה בארגון מחאות כנגד ההפקעות לא הסירה את החשדות.

פעילותו של דייויס כנגד ההפקעות עמדה להגיע לשיאה ב־17 באוקטובר 1964. דייויס וחברי הוועד נגד הממשל הצבאי תכננו לגייס ביום זה קבוצות של מתנדבים יהודים, שהיו אמורים להצטרף אל בעלי האדמות הפלסטינים במסיק הזיתים באדמותיהם המופקעות, תוך הפרה מודעת של החוק וצוויו הממשל הצבאי, שלפיהם הוכרזו האדמות כשטח צבאי סגור. יומיים לפני הפעולה המתוכננת, שכל ההכנות לקראתה התנהלו בגלוי, נזעקו שוטרי משטרת ישראל לדיר אל אסד כשהם מצויי־דים בצו מעצר, וביקשו לעצור את דייויס. הוא סירב להתלוות אליהם, וארבעה מהשוטרים נאלצו לאחוז בידיו וברגליו ולטלטל אותו בסימטאות הכפר עד לניידת. אירוע פומבי כזה – גרירת צעיר יהודי בידי שוטרים בסימטאות – היה כמובן חסר תקדים בדיר אל אסד. הוא הקנה לדייויס מעמד של אזור כבוד בכפר וגם מעבר לו, בקהילה הפלסטינית בישראל ובחור'ל (שם, 54).

השפעת המקרה על ביסוס יחסי האמון בין דייויס לבין מארחיו מזכירה התרחשות דומה שנכנסה לפנתיאון האנתרופולוגי. בתחילת שנות החמישים, כשהאנתרופולוג האמריקני קליפורד גירץ ואשתו ערכו עבודת שדה באינדונזיה, הם מצאו עצמם יום אחד נסים על נפשם בסימטאות שכונות העוני של העיר מפני פשיטת המשטרה, כתף אל כתף עם חברי הקהילה שאותה חקרו, תושבי השכונות. פומביות האירוע, שהשלים את חציית הקווים שלהם מן הצד המזוהה עם הקולוניאליזם האירופי ועם שלטונות המקום אל צד העם, נתנה להם את הלגיטימציה המיוחלת בקהילה וסללה את דרכם המחקרית.

אורי דייויס חצה גבולות מסומנים מגיל צעיר. כשהיה בן ארבע־עשרה הצליח אביו, מתרגם ועיתונאי פרילאנס, מתומכי תנועת ברית שלום של מרטין בובר וארנסט סימון בשנות הארבעים, לשחרר את בנו מחובת ההשתתפות באימוני נשק בשיעורי הגדנ"ע של בית הספר התיכון עירוני א' בתל־אביב. מהלך חריג זה היה ראשון בסדרה עקבית ומתמשכת של התרסות. אורי דייויס – קשה עורף, דוגמטי, בלתי מתפשר – למד מוקדם את עוצמתו הסמלית (ואת חולשתו הפוליטית) של אדם המוכן להציב את גופו בלב הטריטוריה שעולם הערכים שלו מסמן. זה, במידה רבה, העיקרון המנחה את מהלכי חייו עד היום.

המקומות שאליהם בחר אורי דייויס לטלטל את גופו היו, בין שנות השישים לתחילת שנות התשעים, ארץ לא נודעת בשביל רוב הישראלים,

"ישראל: מדינת אפרטהייד", מאת אורי דייויס.

אחרים למסע, שכניו של אבו מאזן ומן הסתם קרובי משפחתו, התרחב האירוח והוכלל לכדי אירוע קהילתי: הכפר דיר אל אסד מארח את אורי דייויס. המארחים שמחו על ההזדמנות לוודא את זהות האורח ולהסיר ספק באשר ליושרו ולתום כוונותיו. הצעד הראשון של הכניסה אל השדה הושלם בהצלחה.

הביקור בדיר אל אסד הניע את אורי דייויס לצאת למאבק, והוא פנה לארגן מצעד מחאה נגד ההפקעות מעכו לדיר אל אסד, מהלך כ־30 ק"מ. במצעד השתתפו, פרט לדייויס, חבר מחו"ל ושני חברים מהסניף הישראלי של התנועה הבינלאומית לסרבני מלחמה שדייויס היה חבר בה – זאת למרות שהפרויקט לא זכה לחסות רשמית של הסניף. ביום המיועד הגיעו דייויס וחבריו לעכו, פרשו את הכרזות בגנות ההפקעות והותקפו בידי המון יהודי זועם על יד תחנת המשטרה בעיר. מאוחר יותר, כשכבר היו בדרך, הוכו מכות נמרצות בידי חבורה אחרת, בכביש עכו־צפת. למרות קריעת הכרזות ולמרות החבלות, המשיכו הארבעה את מסעם

מעריב, 7.7.64.

1964 האמנותי, שכן "טעמו האישי זהה לחלוטין עם מה שמכונה 'טעם הקהל'". < 9 > אל תגעו בנימין, סאטירה חברתית של שבתי טבת, מוצגת בתיאטרון עונות: פקיד בבית הוצאה לאור מסרב ללחצי ועד העובדים לארגן את זמנו הפנוי.

דצמבר 8 < > דיון על "מיזוג עדות" בכנסת. ברוך עוזיאל מהמפלגה הליברלית מציין את הפחדים מפני הריבוי הטבעי של עדות המזרח, ש"ביטוייהם עוברים בין אנשי ההמון לבין האליטה הרוחנית". < 13 > מזג האוויר חושף את מצב הבתים הגרוע בשכונות העוני בתל-אביב (אלפים מהם מיועדים להריסה) ועשרות משפחות נאלצו לפנות את בתיהן בעקבות הגשמים. תושבי השכונות מפגינים במחאה. < 14 > הממשלה מתפטרת על רקע המתרחשות עם בן-גוריון והתנגדותו להקמת המערך. אשכול ירכיב ממשלה חדשה כעבור ימים מספר. < 23 > בהופעה בפני ועד הסטודנטים הערבים באוניברסיטה העברית בירושלים תוקף ישעיהו ליבוביץ את הממשל הצבאי ומדיניות ההפקעות. + הופעת בכורה של להקת המחול בת-שבע: להקה מייסודה ובהנהלתה של בת-שבע דה רוטשילד, וביעוץ אמנותי של מארתה גראהם. < מתפרסמות ידיעות על העברת נשק סובייטי ממצרים ומעיראק לארגון לשחרור פלסטין.

ינואר 1 < > נשיא הפדרציה הספרדית העולמית המבקר בארץ מביע התנגדות להקמת מפלגה פוליטית ספרדית מחשש שזו תחבל במאמץ למיזוג גלויות. < 6 > ועדת קציר מחליטה על הקמת אוניברסיטה בבאר-שבע. < 9 > סמי ברוך, תעשיין, נידון ל-18 שנות מאסר בעוון ריגול. < 13 > המשטרה מסרבת לקבל תלונה של מפקח רשות העתיקות על משה דיין, שנמצא חופר ללא רשות באתר ארכיאולוגי. < 15 > גילוי דעת של "אנשי רוח, אקדמאים, סופרים ומשוררים" הקורא לברר את האמת בדבר תלונות על הפקעת קרקעות, הרס בתים ערביים ומעשים אחרים של נישול וקיפוח. < 16 > ניסיונות סוריים לחבל במוביל המים הארצי. אשכול: "כל ניסיון לשלול מ ישראל חלק ממדימה ייחשב כהתנכלות לגבולותיה". < 17 > מפגינה, מקבוצתו של אורי דייויס, נידונה למאסר של חמישה ימים או תשלום 30 ל"י בשל השתתפותה בקטיף זיתים בכפר אל בענה. < שביתה של תלמידי בצלאל בתביעה להכרה אקדמית במוסד. הפגנת סטודנטים ברחוב בן יהודה בירושלים מפוזרת על ידי המשטרה בכוח רב. < אגודת "איגוד", שבדקה את הפקעת הקרקעות להקמת העיר כרמיאל, מפרסמת גילוי דעת: "נשאר בלבנו הרושם של נישול תושבי הכפרים מאדמותיהם, לא יכולנו לגלות עד עכשיו סימנים ברורים של שילוב הכפרים בתוכנית הפיתוח הכלכלית". < 20 > משלחת המייצגת את הקולנוע הסובייטי מגיעה לישראל. < משרד האוצר מטיל צו מיוחד להגבלת הבנייה וחסותה כחלק ממדיניות לצמצום הפעילות המשקית. < 24 > הממשלה מחליטה כי אדם המחזיר קרקע לאומית ללא רשות "לאדם מן החוץ" יאבד את זכותו על הקרקע. < 25 > בקולות מפא"י במועצת ההסתדרות מודחים נציגי "מן היסוד" מהוועד הפועל. למבחן: "המשך מסע הנקמות כלפי פנחס לבון ואנשי 'מן היסוד'... שאיננו מעוגן בשום עיקרון שניתן להגן עליו במצפון נקי". < 29 > אורי דייויס פותח בשביתה רעב באזור שטח 9 במחאה על התעלמות הממשלה ממסקנות ועדת "איחוד". הוא נעצר וממשיך לשבות רעב בבית המעצר. < 31 > ועדת פראוור לבדיקת מערכת החינוך ממליצה להאריך את חינוך החובה בשנה וליצור חטיבת ביניים מכיתות ז' עד ט'.

+ תולדות ישראל בגולה, מאת בן-ציון דינור, ייהפך לספר יסוד בהיסטוריוגרפיה הציונית של העם היהודי. < "רוצחים את סאלח שבתי": קול העם קורא להציל את הקולנוע הישראלי לנוכח הכוונה להטיל עליו היטל עינוגים. < היועץ המשפטי לממשלה מודיע כי אינו עומד לתבוע את קלמן קצנלסון על השמצה בגלל ביטויי גזענות לכאורה בדבריו על העולים המזרחיים כסכנה לציונות בספרו המהפכה האשכנזית. < קבוצה ראשונה של סטודנטים יהודים מצפון אפריקה מגיעה לישראל במסגרת גרעין עודד.

פברואר 3 < > במחאה על מעצרו של אורי דייויס נכנסים אורי זוהר, עמוס קינן ויגאל תומרקין לאדמות דיר אל אסד המופקעות, המוכרזות כשטח צבאי סגור. השלושה נעצרים על ידי המשטרה. במהלך החודש ייערכו ביוזמתם אספות

כולל אלה המזוהים עם המרכז הליברלי. המעצר באוקטובר 1964 הבישיל לכתב אישום כנגד דייוויס על "הסתה", שהסתיים בהרשעה בבית משפט בעכו, בקנס של 200 ל"י, ובמאסר על תנאי של שישה חודשים לתקופה של שנתיים. הדבר לא מנע מדייוויס להתייצב ב־3 בנובמבר 1964 לשביתת רעב של שבועיים מול משרדי מינהל מקרקעי ישראל בלב ירושלים, במחאה על ההפקעות בדיר אל אסד, נחף ובענה. מחאתו הניבה ועדת בדיקה לחקירת ההפקעות בגליל, בהשתתפות ארנסט סימון. בינואר 1965 הגישה הוועדה את המלצותיה ליועץ לענייני ערבים במשרד ראש הממשלה, שהתעלם מהן. בסוף ינואר חידש אורי דייוויס את שביתת הרעב שלו לתקופה קצובה של שבועיים נוספים, הפעם אל מול משרד ראש הממשלה.

תגובת הממשלה היתה זימון למשפט, שהתנהל ב־1 בפברואר בבית המשפט הצבאי של פיקוד צפון בנצרת. סעיף האישום היה מגוחך: כניסה לשטח סגור ללא רשיון. באוקטובר 1964 ביקר דייוויס באתר מחצבות בקרבת כרמיאל, שהופקע מידי פלסטינים. בדרכו למחצבות עצר אותו ג'יפ של הממשל הצבאי ודרש ממנו להציג רשיון כניסה לאזור, שהוכרז שטח צבאי סגור. משלא נמצא ברשותו אישור כזה, הובל דייוויס למשרדי הממשל הצבאי במגיד אל כרום, הואשם בכניסה ללא אישור לשטח סגור, פרטיו נרשמו והוא שוחרר. ההחלטה להביא את האירוע הזניה לשפיטה בבית דין צבאי, על פי התקנות לשעת חירום שתיקנה ממשלת המנדט ב־1945, היתה ככל הנראה של הדרג הממשלתי הבכיר. הכוונה היתה ברורה: להעלות את המחיר האישי שיחויבו דייוויס ודומיו לשלם, לנוכח התעקשותם להתריס כנגד מה שהממשל ורוב הציבור ראו כמובן מאליו – השתלטות המדינה על אדמות פלסטיניות באמצעים מינהליים, כהמשך ישיר של מלחמת 1948.

דייוויס נשפט בו־במקום לשמונה חודשי מאסר בפועל: שישה חודשים במסגרת הפעלת המאסר על תנאי שכבר היה תלוי נגדו, וחודשיים נוספים על הכניסה לשטח הצבאי ללא אישור. אורי דייוויס היה היהודי הראשון – וכנראה גם האחרון – אשר נשפט למאסר בפועל על כניסה ללא אישור לשטח צבאי סגור בתחומי הקו הירוק.

המאסר לא הפריע לדייוויס להמשיך את שביתת הרעב של שבועיים, שקצב לעצמו, בין כתיב כלא רמלה. בתוך שבוע מיום מעצרו הוקם ועד הגנה למען שחרורו. דן בן־אמוץ ארגן והנחה אספה ציבורית רבת משתתפים במועדון החמאם ביפו, שקראה לשחרורו, וב־13 בפברואר הגיעו כחמש־מאות איש מכל הארץ להפגנת מחאה במחצבה שבסמוך לה נעצר דייוויס. בין הבאים היו אורי אבנרי, סמיח אל קאסם, דן בן־אמוץ, מחמוד דרוויש, יצחק דנציגר, אורי זוהר, אריה זקס, ראשיד חוסיין, נתן ילין מור, אורי ליפשיץ, עמוס מוקדי, שמעון צבר, עמוס קינן, יגאל תומרקין ואחרים. זקס קרא שם "הצהרת הן־צדק", והנאמים תבעו מהשלטונות לעצור את משתתפי ההפגנה – בבחינת גזירה שווה למה שנעשה לדייוויס בתגובה לביקורו באותו אתר עצמו. פעילי ועד הנוער והסטודנטים לאחווה יהודית־ערבית ציירו ברחבי הארץ שלטי גרפיטי בולטים –

הסטיקרים במהדורת שנות השישים – בנוסח "שוחרר אורי דייוויס". דייוויס הועבר לכלא מעשיהו, ועל יד חומת הכלא התייצבה מיד הפגנה כדי להביע תמיכה בו ומחאה נגד הממשלה. הוא נהפך לדמות מוכרת בתקשורת (מרגלית 1964), הועבר לשבוע לכלא דמון, ואחר כך הוחזר למעשיהו להמשך ריצוי תקופת עונשו.

לקראת שחרורו מהכלא, ב־10 ביולי 1965, הוקרא באוזני אורי דייוויס צו הגליה, חתום בידי המושל הצבאי של פיקוד צפון, ובו איסור תנועה מצפון לעכו ואיסור כניסה לאזור הגליל ללא רשיון, למשך שנה. דייוויס אישר בחתימת ידו כי הצו הובא לידיעתו והוקרא בפניו. "מכל התעודות שבידי", הוא כותב באוטוביוגרפיה שלו, "אני הכי גאה בתעודה זו, המעידה שאני הוא אחד מהיהודים הישראליים הספורים, אולי היחיד, שהוצא נגדם צו הגליה מתוקף תקנות ההגנה. אני גאה לא פחות בשם שניתן לי בדיר אל אסד: אורי אסדי" (דייוויס 1994, 58).

הלחץ הציבורי שיצרו דייוויס ותומכיו היכה גלים, אך לא היה חזק דיו כדי לעצור את תוכניות הממשלה להקים את כרמיאל כעיר ליהודים בלבד, על אדמות פלסטיניות מופקעות. תוכניתו האלטרנטיבית של האדריכל אלדר שרון לתכנון כרמיאל באופן שהאדמות החקלאיות והמחצבות שבבעלות הפלסטינים לא יינזקו – נדחתה. התוכנית המקורית של העיר החדשה, על הנזקים לעתודות הקרקע ולמקורות המחיה של הפלסטינים, יצאה לדרך. אזור מטעי הזיתים, שהופקע מידי הכפריים, יועד לגן ציבורי, מגרשי ספורט ומגרשי משחקים לילדי העיר החדשה. לפעילותם של דייוויס ותומכיו היה אולי משקל כלשהו בביטול הממשל הצבאי ב־1966, אולם ברור שלא היה זה משקל מכריע. הממשל הצבאי לא בוטל עקב הכרה מאוחרת של הממסד הציוני בזכויות האזרחיות הלגיטימיות של הפלסטינים אזרחי ישראל, אלא משיקולים פוליטיים. חירות של מנחם בגין מימין, שהיתה מודעת לכוח האלקטורלי שמצליחה מפא"י להפיק באמצעות הלחצים של מנגנון הממשל על הפלסטינים, ומפ"ם משמאל, הבהירו למפא"י כי מדיניות שאפשר היה להשלים עמה בשנות החמישים – לא תצליח עוד בשנות השישים והשבעים; הממשל הצבאי הוסר לאחר הבחירות לכנסת של סוף 1965. תקנות ההגנה לשעת חירום (1945), שהופעלו בעיקר כנגד אזרחי ישראל הפלסטינים, נשארו בתוקף.

באוגוסט 1965 הסיר אורי דייוויס ברגע האחרון את שמו מרשימת המועמדים של "העולם הזה – כוח חדש" של אורי אבנרי, כשגילה שהמפלגה הכניסה למצעה סעיף שקרא ל"נאמנות ללא סייג למדינת ישראל, לריבונותה, לשלמותה ולביטחונה". אחרי מלחמת 1967 הקים דייוויס, אז סטודנט לשפה ולספרות ערבית באוניברסיטה העברית בירושלים, רשימה לבחירות המוניציפאליות בירושלים – "שלום ירושלים". דייוויס וחבריו ידעו מראש שאין להם סיכוי להיבחר למועצת העיר, אבל ראו במערכת הבחירות הזדמנות נאותה למחאה כנגד הכיבוש וכנגד גירוש פלסטינים מבתיהם במזרח העיר. ב־13 באוקטובר 1969 ארגנה הרשימה את "המשלחת הארכיאולוגית לירושלים המערבית": מכוניתם,

"פיתוח ללא נישול" ישוחרר אורי דיוויס,
מודעה, "אתגר", ינואר 1965.

והפגנות בתביעה לשחרר את דיוויס.⁶ במסיבת עיתונאים במזרח ירושלים קורא חביב בורגיבה, נשיא טוניסיה, לשיתוף פעולה ישראלי-ערבי על בסיס של כבוד הדדי לפתרון בעיית ארץ-ישראל. הממשלה תימנע מתגובה רשמית להצעה.¹¹ אשכול: "הרוב המכריע בעם אינו רוצה לחטט בפרשה" (פרשת לבון והעסק הביש).¹² מופסקת אספקת הנשק הגרמני לישראל בלחץ מצרים. גרמניה מציעה עזרה כספית שנדחית על ידי הממשלה.¹⁴ ד"ר יצחק זמיר מפרסם חוות דעת הקובעת כי ועדת השבעה לבדיקת "הפרשה" פעלה כדין ואין יסוד לדרישה לבטל את מסקנותיה.¹⁶ למרות איסור משרד הביטחון מתפרסם בהאבץ פרק ראשון מספר על הפרשה, שכתב חגי אשד: "העסק ביש לא היה בא לעולם... אלמלא שררו אז בצמרת המדינית של ישראל יחסים משובשים ללא תקנה...[1] החלל הריק שנוצר עם פרישתו של... דוד בן-גוריון לשדה בוקר".¹⁹ ועידת מפא"י מחליטה לדחות את תביעת בן-גוריון לדיון מחודש בפרשה ומאשרת את הסכם כינון המערך.²² המפלגה הליברלית מחליטה להקים מערך עם חרות.²³ ארה"ב מגדילה ב־10 מיליון דולר את הסיוע בעודפי המזון לישראל.²⁵ שליח מיוחד של נשיא ארה"ב מגיע לישראל לדיון על אספקת נשק לאחר שממשלת צרפת החליטה להפסיק את מדיניות העזרה הצבאית לישראל.²⁶ ציפור הבפש, מוסף סאטירי בעריכת דן בן-אמוץ, חיים חפר, עמוס קין ושמעון צבר חדל להופיע בידיעות אמנונות ומתחיל להופיע בנפרד. אחרי כמה חודשים ייסגר.

+ הדיילי טלגרף הלונדוני מדווח מישראל על אווירה של ערב פוטש צבאי שנועד להחזיר את בן-גוריון לשלטון. < במעבכה מזהיר מפני "התאזרחות" המושגים של ישראל הראשונה וישראל השנייה בחברה הישראלית. > דן מירון: נתן זך הוא ה"משורר המחוקק ביותר בשירה העברית". רואים אור: הבחי על המת, רומן מאת אהרן מגד; פצעי בגרות, רומן מאת חנוך ברטוב; גיליון ראשון של קן, כתב-עת לענייני "אמנות וספרות, צורות ותכנים חדשים", בעריכת דן עומר, יונה פישר ורחל שפירא. < חלוקת הסמכויות בין בתי הדין הרבניים לבתי הדין האזרחיים בידי ירושה מוסדרת בחוק.

מארס <5 אל איתחא: חודשו צווי מעצר בית לאנשי אל ארד'. > מעצרים בקרב תושבים ערבים ביפו על רקע התנגדותם למכירת אדמות בית הקברות המוסלמי בעיר. <4 מכתב גלוי מדוד אבידן למלך חוסיין באתגב ובו קריאה לשנות את יחסו לישראל. ברקע - סכסוך המים וסכנת מלחמה. >7 הפגנת המונים בתל-אביב נגד חוק ההתיישנות על פשעי הנאצים בגרמניה. <8 פילוג במפלגה הליברלית. שוללי המערך עם חרות, בהנהגת גדעון האוזנר, פנחס רוזן ומשה קול פורשים ומקימים את המפלגה הליברלית העצמאית. <11 הממשלה מחליטה לכוון יחסים דיפלומטיים עם גרמניה, ההחלטה תאושר בכנסת כעבור ימים אחדים. <14 עצרת מחאה בירושלים של הליגה למניעת כפייה דתית נגד הצעת חוק השבת. <15 כנס ראשון של פעילי תנועת החרות בהסתדרות הכללית. < משרד החינוך מפרסם הוראה שלא לשתף תלמידי בתי ספר תיכוניים-ערביים בשיעורי גדנ"ע. <18 אתגב פונה לשר הביטחון לפעול לביטול הוראות צנזורה "חסרות יסוד ונעדרות היגיון" מן הזמן האחרון. מאוחר יותר יתברר שהן נוגעות למשפטו של אלי כהן בדמשק. <19 בית המשפט המחוזי דוחה את טענתו של סעיד אל באב לבעלות על הקרקע, שעליה נמצא בית הקברות טאסו באבו כביר ואוסר עליו למכור אותה.

+ ארצות הברת, קובץ סיפורים ראשון של עמוס עוז. < חגיגת קיץ, שירים מאת נתן אלתרמן. משא מכתיר את הספר בתור "הספר הנון-קונפורמיסטי ביותר שהופיע בשירתנו מזה שנים רבות... ניסיון מכוון לנתק את החוליה האחרונה של השירה הישראלית מן השירה המערבית ולרתק אותה אל שלשלת הזהב של השירה העברית המסורתית".

אפריל <2 תושבי שכונת העוני מי נפתוח בירושלים שובתים בתביעה להעביר אותם למקום מגורים ראוי. <13 שמונה מאות מפגינים בכרמיאל במחאה על העמדתו לדין של אורי זוהר בעוון השתתפותו בהפגנה שארגן אורי דיוויס. <20 בכנס של אגודת הסופרים על "ערכי היהדות בראי התקופה" מאשים ברוך קורצווייל את המוסד הרבני ואת "התפיסה האורתודוקסית הקנאית" בהסתאבות הדת היהודית בימינו. <22 נשיא טוניסיה, חביב בורגיבה, מציע הכרת

עטויה בכרזת הבחירות של הרשימה ומצוידת בשני רמקולים, הגיעה לכיכר ציון. דייוויס, אוהזו במיקרופון, הודיע לעוברים ושבים המשתאים ש"אתר ארכיאולוגי מוסלמי קדוש ביותר" התגלה מתחת לכיכר, שהחפירות במקום יתחילו בתוך יומיים, ושתושבי האזור מתבקשים לפנות מיד לשלטונות משרד הפנים כדי "להסדיר את פינויים והעברתם למגורים אלטרנטיביים" (שם, 66). הכרזו שחילקו בכיכר הזכיר את חשיבות פועלו של טדי קולק עד אז בריסון הנטייה לפנות אזרחים פלסטינים מבתיים שבמזרח העיר, לשם התנחלות יהודית וחפירות ארכיאולוגיות, והתריע שעתה – משהסכים קולק לעמוד בראש רשימת המערך לעירייה – הוא עשוי לשמש עלה תאנה למדיניות האפליה והדיכוי במזרח ירושלים. הכרזו קרא לחלוקת העיר לשתי רשויות מוניציפאליות, בלי קשר לעתידה המדיני של העיר המזרחית. דייוויס וחבריו ניצלו בעור שיניהם מלינץ' בכיכר ציון. רשימתם זכתה ב-0.3 אחוזים מן הקולות – 50 אחוז יותר מרשימתו השמאלנית אך המהוגנת יחסית של הסוציולוג גדי יציב (שם, 68).

ב-1970 קיבל דייוויס תואר מוסמך בפילוסופיה מהאוניברסיטה העברית בירושלים, על עבודה בתחום האקזיסטנציאליזם. הכותרת המקורית של התיזה, "חוויה-מהפכה-חוויה", שונתה ל"תעמולה". משם המשיך דייוויס ללימודים לתואר דוקטור בארצות-הברית, אצל סטנלי דיאמונד, במחלקה לאנתרופולוגיה של הניו-סקול במנהטן, שהיה באותה תקופה אחד המוסדות המובילים במאמץ לנתק את האנתרופולוגיה משורשיה הקולוניאליסטיים. לא מעט בזכות מגמה זו של בית הספר הגיע דייוויס למסקנה, בראשית שנות השבעים, שדווקא הפעילים הפלסטינים המתוארים באמצעי התקשורת האמריקניים והישראליים כ"מחבלים מסוכנים" – אלה שבעיניו אינם אלא גולים המחפשים דרך לשוב אל בתייהם – הם-הם בני בריתו האמיתיים במאבק למען עתיד צודק יותר במזרח התיכון. בד בבד הוא סייג את הפציפוזם הגורף שלו וקבע אותו, ברוח דבריו של נועם חומסקי, כ"התנגדות לרוב המלחמות".

מסקנה זו של דייוויס, בצד מחויבותו העקבית להזזת גופו אל המקור מות שבהם נמצאה תודעתו, הביאה אותו לניסיון ראשון להזמין את עצמו לביקור – שהיה אמור להיות גלוי ומתוקשר – בהנהגת אש"ף בביירות. הפלסטינים לא התלהבו, והביקור לא התבצע. רעיון אחר, שהתגבש אצלו באותן שנים, היה רעיון ה"אקסודוס הפלסטיני": תנועה עממית להחזרת גולים פלסטינים לבתייהם במכורה, בנוסח ההעפלה היהודית לפלשתינה אחרי מלחמת העולם השנייה, ובדגם הסמל האמבלמטי האולטימטיבי – האונייה אקסודוס.

זמן לא רב אחרי השלמת הדוקטורט שלו בניו-יורק עבר דייוויס ללונדון, ופתח בפעילות של עשרים שנה בקירוב בשירות ארגונים וגופים פרו-פלסטיניים רדיקליים – חלקם קבועים, חלקם אד-הוק, חלקם במימון ישיר או עקיף של מוסדות התרבות וקשרי הציבור של אש"ף. הכיוון הכללי היה עקבי: הבלטת הנרטיב הפלסטיני בדעת הקהל במערב, וחיפוש מסלולים חדשים לשלום במזרח התיכון. דייוויס נהפך לאיש מפתח בסדרה

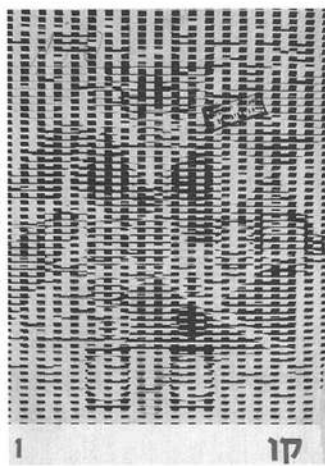
מגוונת של ארגונים כאלה. הוא התמקצע בהפעלת מרכזי מידע, מערכות עיתונים, ידיעונים, רשתות תמיכה ותוכניות לימוד אקדמיות באוניברסיטאות של ברדפורד, ומאוחר יותר של אקסטר, באנגליה. הוא שם דגש מיוחד על גרימת פרובוקציות מתוקשרות כנגד הנחות היסוד הציוניות.

במאי 1973 הגיע דייוויס למסיבת יום העצמאות בשגרירות ישראל בלונדון. במהלך הקוקטייל הוא הסיר את הז'אקט שלו וחשף חולצת צווארון גולף, שנשאה את המלים "Remember Palestine".

ב-1976 הוא נהג במכונית שעל שמשטה הקדמית צוירו המלים "דיין פושע מלחמה", והצליח להתגנב בה אל ראש צעדה שארגנו ארגונים ציוניים בלונדון, ושבמהלכה היה דיין אמור להפריח 12 יונים לציון שאיפתה של ישראל לשלום. במשך כ-15 דקות הצליחו אורי דייוויס ורגיא חאלידי להוביל את השיירה במכונית המקושטת, לפני שהשוטרים הצליחו לפרוץ את הדלתות הנעולות מבחוץ ולעצור את השניים.

ב-1979, בהגיעו לביקור עבודה ומשפחה בארץ, נעצר אורי דייוויס בשדה התעופה בידי המשטרה, הוחזק במשך שמונה ימים בבית המעצר בג'למי, ונחקר נמרצות בידי השב"כ לפני ששוחרר ללא כתב אישום. בתחילת שנות השמונים, אחרי שנים רבות של התנגדות רגשית ופוליטית לדרכה של מק"י ושל גלגוליה הפוליטיים, רק"ח ומאוחר יותר חד"ש – כולם גופים ששילבו תמיכה מובלעת בציונות ובמדינת ישראל – ביקש דייוויס להתקבל כחבר בתנועה הפוליטית בני הכפר (אבנא אל בלד) וסורב בנימוס. ב-1983 טס אורי דייוויס בראשונה בחייו לטוניס, ומשם ללימסול שבקפריסין, כדי לפגוש את אבו ג'יהאד, שהיה האחראי מטעם אש"ף למימון תוכנית הלימודים על פלסטין שניהל דייוויס באוניברסיטת אקסטר. הפגישה לא יצאה אל הפועל אלא בינואר 1984. במהלך 1984 השתתף דייוויס בכינוס בינלאומי על בעיות המים במזרח התיכון, שהתקיים בירדן, ובנובמבר 1984 הוא הוזמן לשאת דברים כחבר משקיף במושב ה-17 של המועצה הלאומית הפלסטינית (מל"פ) בעמאן. השתתפותו במושב המל"פ "שרפה" אותו מבחינת החוק הישראלי, שאסר מפגשים עם אנשי אש"ף, ודייוויס גזר על עצמו הימנעות מביקור בישראל במשך שנים. הוא השתתף גם במושב ה-18 ובמושב ה-19 המפורסם של המל"פ באלג'יר ב-1988, ובאוקטובר 1990 קיבל תעודת זהויה פלסטינית מידי נציג פלסטין בלונדון. ב-1991, עם מות אמו, הגיע להסדר מיוחד עם השלטונות שאפשר לו לבקר בישראל למשך כמה ימים, לצורך ההלוויה והשבעה. לאחר עליית ממשלת רבין לשלטון ב-1992 וביטול החוק שאסר מפגשים עם אנשי אש"ף, השיג נורמליזציה ביחסיו עם רשויות הביטחון הישראליות. ב-1997 הוא חזר להשתקע בישראל. לקראת סופה של אותה שנה הוא קבע את מושבו בסח'נין, שם הוא פעיל במכללה אקדמית הקשורה לתנועת בני הכפר.

אורי דייוויס מתקשה ביחסי אנוש. חייו הפוליטיים, כמו חייו האישיים, רצופים משברים. הוא מתקרב ומתרחק, כורת בריתות, נפרד, מקים עליו אויבים מבית וידידים מחוץ, נשאר לויאלי לרעיונות יותר מאשר לאנשים.

"קו, כתב'עת לאמנות וספרות", עורכים דן עומר, יונה פישר ורחל שפירא, גיליון 1.

מדינות ערב בישראל תמורת שיבה לגבולות החלוקה והחזרת כל הפליטים. תגובות נזעמות ואלימות במדינות ערב. + אחדות וייחוד, מסות על היסטוריה ולאומיות, מאת יעקב טלמון; < שירי ממש, מאת יונתן רטוש; < מחברת תרגומי שיבה, מאת משה שרת. < דן בן-אמוץ מופיע בערבי ראיונות בתיאטרון החמאם. < ח. ספרא מוחה בהמודיע (9.4) על כך שבתצוגה הישראלית ביריד הספרים הבינלאומי לא נכללים ספרי קודש: "גם ה'סטלאגים' הממלאים את הדוכנים של מוכרי הספרים לא יופיעו... כי המשטרה לא תרשה את הופעתם... אולם הם תופסים את המקום החשוב ביותר ב'ליטראטורה' העברית של השנים האחרונות, אלה עם השערים הצבעוניים, המגרים, המפוצצים, המגרשים את יצר הרע ממקומו ותופסים את מקומו ביתר שטות".

מאי 2 < הממשלה מחליטה כי "קרקע לאום" לא תימכר עוד אלא תימסר לחכירה בלבד. עם זאת תוכל הממשלה להמשיך ולמכור "קרקע נטושה" וקרקעות באזורי פיתוח. < 5 < לוי אשכול בראיון יום העצמאות בלמבחב: "לא הגיעה השעה לרביזייה ביחס למקום המרכזי של הביטחון בחיינו". < 8 < משלחת סובייטית מגיעה לישראל לחגיגות 20 שנה לניצחון על גרמניה. < 10 < סיעות חרות והמפד"ל בעיריית ירושלים מתנגדות להצעה להעניק אזרחות כבוד לפרופ' מרטין בובר. ההצעה תתקבל ברוב זעום. < 11 < נחנך מוזיאון ישראל בירושלים. ביקורת על המקום המועט שהוקצה לאמנות ישראלית ועל שטטוש אופיו הלאומי והעדפת ערכים אוניברסליים. < 13 < הודעה משותפת לישראל ולגרמניה על הכוונה לכוון יחסים דיפלומטיים. חבוב: "ממשלת ישראל הוציאה תעודות יושר לגרמניה... תעודת הטיהור הסופי". < 19 < אלי כהן מוצא להורג בדמשק. < 20 < דוד בן-גוריון שב ופוסל את לוי אשכול לכהונת ראש ממשלה: "אין לו התכונות ההכרחיות הדרושות למשרה האחראית... ויש לו תכונות שאינן מתיישבות עם תפקיד זה". < 23 < חיילים סורים יורים לעבר סירות דיג ישראליות בכנרת. < צעירה מירוחם נידונה למאסר על תנאי על ציור צלבי קרס במפעל כיתן-דימונה. < 24 < ד"ר הרצל רוזנבלום, עורך ידיעות אחרונות, מכתיר את המאבק בתוך מק"י כ"מרד ערבי-לאומי כנגד עצם המדינה". < 26 < עיריית אילת פותחת במאבק נגד "הביטניקים שהשתלטו על החוף הצפוני של העיר". < 27 < פשיטה ישראלית באזור ג'נין וקלקיליה.

+ חוב בלבנה, סרטו של אורי זוהר, על פי תסריט של עמוס קינן. סאטירה וביקורת על החזון הציוני יחד עם פארודיה על המדיום הקולנועי. מאיר שניצר יגדיר אותו "כאחת מנקודות המפתח להבנת התפתחות הקולנוע הישראלי". < מנבצי האוב, סרטו של אלכסנדר רמתי, סיפור האיבה בין יהודים לערבים. < 6 < חיי אליקום, נובלה מאת בנימין תמוז. < תערוכת אמנות קינטיב במוזיאון תל-אביב. < ז'אק ברל מגיע להופעות בישראל.

יוני 1 < צו הריתוק נגד מנצור קרדוש, מאנשי קבוצת אל ארד', מוארך בשישה חודשים נוספים. < 4 < לוי אשכול נבחר במרכז מפא"י כמועמד לראשות הממשלה. < 6 < נידון למוות איש פת"ח, שנתפס בניסיון חבלה. שבועיים מאוחר יותר מבוטל גזר הדין. הפרשה תהפוך לאירוע בינלאומי כאשר שר המשפטים יסרב לאשר לעו"ד הצרפתי ז'אק ורז'ס לייצג את הנאשם. < 8 < קבלנים בטבריה מקבלים מכתבי אזהרה מ"מחותרת אנטי ערבית" בתביעה להפסיק להעסיק פועלים ערבים. < 14 < נפטר פרופ' מרטין בובר. < 16 < בכנס תומכי המיעוט במפא"י קורא בן-גוריון בגלוי לפילוג. < 21 < מחמוד דרוויש נידון לחודשיים מאסר, בשל השתתפותו בערב שירה באוניברסיטה העברית בירושלים (ב' 4 במאסר). < 22 < מוגשים כתבי אישום נגד חמישה צעירים ערבים מחיפה הנאשמים בריגול. < 23 < תושבי מצפה רמון מכנינים בעיר "נגד היוקר והאספקה הלקויה". < 24 < לוי אשכול נפגש עם אבא חושי בניסיון למנוע את הפילוג במפא"י. הפגישה מסתיימת ללא תוצאות. < 25 < פרנק סינטרה מגיע לישראל להשתתף בצילומי הסרט הטל-צל-ענק. < 28 < חוק השבת מאושר בממשלה בלחץ המפד"ל, בתמיכת מפא"י ואחדות העבודה.

+ גולדה מאיר, שרת החוץ, תובעת להפסיק הפצת פרסומים באנגלית של ועד העדה הספרדית, שבהם מתוארת הבעיה העדתית בישראל. < סדרת מאמרים מאת דב גולדשטיין במעבב על תנאי החיים הקשים של העולים בישראל. < אהרן

”ישוחרר אורי דייויס”, שזעקו מן הכתלים, יסכים אולי שגם ממרחקי הזמן עוד יש לנהמה ההיא משטח 9 משקל בהתגבשות החשיבה הביקורתית, המוסר והיושר האינטלקטואלי בישראל.

דני רבינוביץ – המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה, האוניברסיטה העברית בירושלים

1 המנחה הראשון של דייויס בעבודת הגמר לתואר מוסמך, שלמה בן-יוסף, הודיע ב-1969 לתלמידו שהוא חדל מלהיות מנחה שלו. הדבר אירע לאחר שנודע לבן-יוסף, כי דייויס אכן אמר בשידור טלוויזיוני לחר”ל שישראל “indeed wants peace: a piece of Egypt, a piece of Jordan, a piece of Syria”.

הוא שותף בעייתי בכל האינטראקציות שבהן הוא מעורב. כך היה במשפחת הוריו; כך היה במשפחות שהקים עם נשותיו ואחר כך פירקן (הביוגרפיה הפוליטית שלו רוויה פרטים אינטימיים מביכים של התהליכים הכואבים הללו); כך היה בהרפתקאות הפוליטיות שנכנס אליהן; כך בשותפויות הערכיות, האקדמיות והמעשיות שגיבש ופוצץ ללא הרף.

אורי דייויס אינו דמות של מנהיג. הוא במיטבו כשהוא לבד, הוגה עוד מהלך ביקורתי של הסטת עצמו – ייקוב הדין את הזהר – אל מרכז התודעה של אחרים. סמן תמידי, נוקשה, של עמדות רחוקות. ישר עם עצמו בלי הרף, נהנה לטרוף את הקלפים המקובלים ולסמן אלטרנטיבות בגופו.

אורי דייויס היה אחד האירועים הביקורתיים החשובים בזירת יחסה של ישראל לאזרחים הפלסטינים שלה, ובאמצעותם – לעולם הפלסטיני והערבי בכלל. השפעתו הגדולה ונקודת הזניט שלו ניכרו מיד עם הופעתו בזירה, בשנות השישים. פעילותו בדיר אל אסד ובשטחים המופקעים שבסביבתו, ומאסרו הממושך ב-1965, שימשו ציוני דרך שקשה היה להתעלם מהם. הממסד של מפא”י, שלא לדבר על הימין, בודד אותו כתמהוני, יוצא מן הכלל המעיד על הכלל, וכך הצליח רוב הזמן לעבור עליו לסדר היום. אבל הפריוילגיה של ההתעלמות לא היתה קלה כל כך בשביל השמאל הליברלי התל-אביבי. הפרובוקציה של אורי דייויס אילצה את חבורת דן בן-אמוץ לארגן אספות מחאה בחמאם, להסתכן בכינוס במחצבה בחורף 1965, לפרסם גילויי דעת ולנהל קמפיין שחרור. אורי דייויס היה דרוש כדי ליצור בתוך השמאל התל-אביבי חזית ברורה כנגד השימוש של המיינסטרים הישראלי בדימוי הממלכה-השברירית בעיני-עצמה, להצדקת נישול הפלסטינים.

תפקידו של אורי דייויס ככלי ביקורת בחברה הישראלית הצטמצם עם השנים. בחירתו לחיות בחר”ל בין 1970 ל-1996 הקלה את המאמץ הממסדי להשכיחו כדמות שוליים סהרורית ומרוחקת, בלתי רלוונטית, ולטשטש את חציית הגבולות הפרודוקטיבית שלו על ידי בידודה והצגתה כעריקה. המעבר לבריטניה והניתוק מן הארץ הסיטו את מרכז הכובד של פעילותו, בעיקר בשנות השמונים, אל מגעים עם אש”ף. בפרספקטיבה של שנים, בחירותיו – בתוך הספקטרום הפלסטיני – נראות שמרניות מאוד. פת”ח של ערפאת ואבו ג’יהאד היה ונותר, אחרי הכל, מיינסטרים אידי-אולוגי ופוליטי מובהק בקרב התנועה הלאומית הפלסטינית, שעיסוקו העיקרי הולך ומתמקד עם השנים בהגנה על נחלאות של מקורבים. אבל בעיני דעת הקהל הישראלית, העיוורת רוב הזמן לניואנסים של התנועות והזרמים הפלסטיניים, די היה במגעים עם אש”ף כדי להעמיק את תדמיתו של דייויס כבוגד וכמשתף פעולה מוזר עם האויב הרצחני. האנתרופולוג שנהפך ל”יליד” (went native) איבד את יכולתו לגשר בין תרבותו שלו לבין זו האחרת, וכוחותיו כסמן ביקורתי נשחקו. ב-1992 יכול היה האבץ לפרסם כתבת מוסף בכותרת “מי זוכר את אורי דייויס” (כצמן 1992).

אבל רוח הזמן, המשתנה עם משבי האקטואליה, אולי אינה חזות הכל. מי שזוכר אחרי שלושים שנה את מגען-בתודעה של התיבות

‘צפור הנפש, סאטירה, הומור ובכלל’,
עורכים דן בן-אמוץ, חיים חפר, שמעון
צבר, עמוס קינן, גיליון 47, 12.2.65.

כידן כותב במשא על "הטרגדיה של המנצחים" הישראלים שאינם יכולים לאפשר לצעיר הערבי לפתח רגש לאומי.
 < מדינה וחזון מדינה, מחשבה ציונית דתית בשאלות מדינה, מאת אהרן צייטלין. > המגילה, מאת איציק מאנור, בתיאטרון החמאם.
 + גבולות האבץ, מחקרים בגיאוגרפיה של ארץ-ישראל בהוצאת מוסד הרב קוק.

יולי 1 < פועלים ערבים בראש העין הותקפו בעת שנתם באבנים, במקלות ובמוטי ברזל. למחרת הותקפו פועלים ערבים גם בירושלים, בעכו ובטבריה. > 7 < משה שרת נפטר. > 12 < מפא" מסלקת את הפורשים מן המפלגה. למחרת תוכרז סיעת רפ"י, רשימת פועלי ישראל, בראשות בן-גוריון. בין הפורשים: שמעון פרס, יוסף אלמוגי, יזהר סמילנסקי. > ביחמת שר האוצר, פנחס ספיר, מבוטל המס על רווחי הון בבורסה. > נשיא טוניסיה, חביב בורגיבה, מושך ידו מיחמת השלום שלו לאחר שלא התקבלה על דעת שני הצדדים. > 18 < מוקמת ועדה ממשלתית לבדיקת אפשרות הפעלתה של טלוויזיה כללית. > 19 < עצומה נגד כפייה דתית חתומה על ידי מאה אלף אזרחים מוגשת לכנסת. > 21 < סיום חקיקת חוק לשון הרע המטיל שורת הגבלות על התקשורת. בין השאר מאפשר החוק לבית המשפט לאסור פרסום הליכי משפט, מטיל את האחריות על כל פרסום, פרט לעיתונים יומיים, גם על המדפיס. העולם הזה רואה עצמו נפגע ישיר מן החוק ויפעל להקמת מפלגה בראשות אורי אבנרי. > כנס היסוד ייערך בסוף החודש הבא.

+ ישרי הדרכים, שירים מאת סמיח אל קאסם. < משרד החינוך עורך מבצע "לביעור הבערות" ביישובי הספר, שבהם עולה שיעור האנאלפביתים על 50 אחוז. > המשורר ראשיד חוסיין נשפט על כניסה ל"אזור סגור", בדרכו לכנס משוררים ערבים. < מי מפחד מניבנייה וולף, בתיאטרון הבימה, עם מרים זוהר ומישה אשרוב. > שעב הבגא, סרט תיעודי ניסיוני של דוד גרינברג. < הפעילות המתכוננת – עיונים באסתטיקה, מאת כפיטה האזרחי. > שלבים בהתפתחות האדם, מאת קרל פרנקשטיין. < שמנינות באיב, הומורסקות מאת אפרים קישון.

אוגוסט 2 < דוד בן-גוריון מאשים את לבון במתן פקודה לרצח ילדים ונשים בפעולת קבייה. בתגובה הממשלה מביעה דאגה "מהנזק החמור העלול להיגרם לישראל מהגילויים החדשים של ראשי רפ"י בתחום הביטחון". > 3 < נכשלו ניסיונות של נציגי ברה"מ למנוע את הפילוג במק"י. בתל-אביב מתכנסות שתי ועידות נפרדות: יהודית – בראשות משה שנה ושמואל מיקוניס, וערבית – בראשות תופיק טובי ומאיר וילנר. ניסיונות לאחד את המפלגה יימשכו גם לאחר הפילוג, אולם ללא הצלחה. > 6 < במעבכה: על מנהיגי הציבור הספרדי להקים רשימות עדתיות ולא להיענות לחיזורי המפלגות הגדולות. > 9 < מפלגת חבוב טוענת כי גרמניה מעבירה, במישרין וללא רישום, כספים לקופת החולים הכללית, והם משמשים למימון מערכת הבחירות של המערך. > 10 < יותר מחמישים ילדים בני 5-10 בבית-ספר ערבי בגליל נחקרים מפני שמחאו כפיים בחגיגות יום הזיכרון למהפכת הקצינים של גאמל עבד אל נאצר. > 12 < רולף פאולס, שגריר גרמניה הראשון בישראל, מגיע לארץ. הפגנות סוערות והתנגשויות עם המשטרה בעת הגשת כתב האמנתו. > חמישה הרוגים בקרב תותחים עם הסורים בכנרת. > 23 < התפרעות צעירים יהודים בשכונות הערביות ברמלה בעקבות מות צעיר יהודי בתאונת דרכים. הצעירים קוראים: "בגין לשלטון". חמישה-עשר פצועים ערבים. > 24 < אל איתחאב: ארבעה צעירים נשפטים באשמה שנסעו לגליל ללא אישור. > 25 < שר העבודה, יגאל אלון, מציע לנציגי הבדווים לעבור מחיי נוודות ליישובי קבע. > 30 < מונחות אבני פינה לארבעה יישובים בגליל במסגרת התוכנית ליישוב הגליל (שתולה, זרעית, חזון ונטועה). > 31 < סערה במזכירות מפא"י כאשר פעיל רפ"י מאשדוד מאשים כי מפא"י רואה בבני עדות המזרח "חוטבי

עצים ושואבי מים שכל תפקידם לבנות למנהיגיה ולעסקניה בתי שיש ולרכוש להם את כסאותיהם המרופדים".
 + הופיע בית השיגעון, מחזה מאת תופיק פיאד. < הוועדה הציבורית נגד הפצת ספרות תועבה פוסלת ארבעה ספרים: אנשי הגסטפו כולם; זכרונותיו של נואף מלכותי; כלא התאונה; ובשבי הנימפומנית, בנימוק שיש להם השפעה שלילית על "בני הנוער והשכבות הנחשלות". > בבזוב, מאת גוגול, בתיאטרון זוית, בבימוי נסים אלוני. > עדות לתועבה, תערוכת